కథా నిలయం
4826
శ్రీకాకుళం

అనురాగతోరణం

"ప్రియమైన శ్రీవారికి,

లక్ష్మి నమస్కరించి వ్రాయునది! నేను రాత్రంతా బాగా ఆలోచించాను. ఒక్కసారి మన పెళ్ళి అయిన యీ పది సంవత్సరాల నుంచి, మనం గడిపిన జీవితం, యీ సంసారంలో నేను పొందిన సుఖం, ఆనందం ఏమిటో, యిందులో నేను పడిన శ్రమ ఏమిటో, కూలంకషంగా నాలో నేనే తర్కించుకుని, చర్చించుకున్నాను! కానీ డబ్బు సంపాయించటం నాకు చాతకాని మాట నిజమే! కానీ, నా శరీరశక్తితో, మీ సంపాదనలో ఎంత భాగం కూడబెట్టేట్టు చేయగలిగానో, నా ఒక్కదానికే తెలుసు. అది మీకు గుర్తుచేయటం, నన్ను నేను కించపరచుకొనటం అని భావిస్తున్నాను! 'పనీపాటా లేకుండా కూర్చుని తింటుంటే నీకు కష్టం తెలియటంలేదు' అని మీరు మాటిమాటికీ విసుక్కుంటుంటే విని భరించటం, నన్ను కాదని ఊరుకోవటం నాకు శక్తికిమించినపని అవుతోంది! పనీపాటా లేకుండా, ఊరికే కూర్చుని, మీరు ఎంతో కష్టపడి ఆర్జించిన సొమ్ముని నష్టపరుస్తున్నాననే బాధ మీకు వద్దు! మీరు రోజుకి కనీసం ఒకటి రెండు సార్లయినా 'పుట్టింటికి పో!' అని కసరటం కూడా నేను సహించలేకుండావున్నాను! నా పుట్టింటివారికి నన్ను భరించే శక్తి

లేదని, మా అన్నయ్య చాలా అప్పుల్లో వుండి నానా బాధలు పడుతున్నాడనీ మీకు తెలుసు! తెలిసికూడా నన్నిలా, ఎందుకిలా కించపరుస్తున్నారో నాకు అర్థంగావటంలేదు! ఈ యింట్లో భార్యగా నా గౌరవం నాకు లేనప్పుడు, నేను వుండటమే అనవసరం అనిపిస్తోంది! కాబట్టే వెళ్తున్నాను! మీ యింటిని, మీ పిల్లల్ని మీకు అప్పజెప్పి వెళ్తున్నాను. మీరు నా చేతికి మొదటితేదీన యిచ్చిన జీతంలో, నూటయాభై రూపాయలు మిగిలినాయి! అవి బీరువాలో ఎఱ్ఱపూసల పర్సులో వున్నాయి! ఇన్నాళ్ళనుంచి, మీ పోషణలో బ్రతుకుతూ, మిమ్మల్ని ఏమాత్రం సుఖపెట్టలేకపోతున్నందుకు నాకు చాలా సిగ్గుగా వుంది. నా అశక్తతకి నన్ను మన్నించండి!

శెలవ్

లక్ష్మి."

ఈ వుత్తరం చదవగానే వివేకానందకి ఒళ్ళుమండిపోయింది!

పళ్ళు పటపటలాడినాయి.

స్టుపిడ్! రాస్కెల్! ఇడియట్!

తలనొప్పితో చస్తూ, యింటికి వస్తే యీవిడకి ఈరోజే వెళ్ళిపోవటానికి తీరుబడి అయింది కాబోలు!

పనీ పాటా లేకపోతే, బుద్ధి యిలాగే వెఱ్ఱితలలు వేస్తూ వుంటుంది! చచ్చీ, చెడి ఆఫీసులో నానా వత్తిళ్ళకి గురి అయి, వేదన అంతా భరించి, జీతం తెచ్చి అవిడకి చేతిలోపోస్తే, తినికూర్చుని యిట్లా ఆలోచించకపోతే యింకేం చేస్తుంది! ఒక్కరూపాయి, బయటికివెళ్ళి సంపాయిస్తే తెలుస్తుంది.

ఆ వుత్తరం కసిగా ముక్కలు ముక్కలు చేసి క్రిందవేసి, నలిపి, బూటుకాలుతో అవతలకి తోశాడు.

వెళుతుంది! వెళుతుంది! అహానికి, ఏం లోటులేదు! ఆత్మాభిమానం! బోడి అభిమానం! తనకీ వుంది ఆత్మాభిమానం ఏనుగంత! కానీ ఎవరు వెళ్ళబోస్తారు! ఆఫీసులో ఆఫీసరుముందు నుంచుంటే, ఆ ఏనుగంత అభిమానం చీమంత అయిపోతుంది.

వివేకానందమూర్తి ఫ్లాస్కు తీసుకుని రోడ్డుకి చివరనున్న హోటలుకు వెళ్ళి కాఫీ తెచ్చుకున్నాడు.

అతను గ్లాసులో పోసుకుని తాగుతుండగా ఆటలకి వెళ్ళిన పిల్లలు పరుగెత్తుకు వచ్చారు.

'నాన్నా! అమ్మ ఎక్కడ?'

'వూరు వెళ్ళింది'

'వూరా! ఏవూరు! మాకు చెప్పలేదేం?' రవి బిక్కముఖం వేశాడు.

'నన్ను తీసుకువెళ్ళలేదు. ఊః...ఊః' మాధవి రాగం లంకించుకుంది.

వివేకానందం కూతురి వీపుమీద ఒక్కటి చరిచాడు.

'వెధవగోల చేయకుండా వెళ్ళి అన్నంపెట్టుకుని తిని పడుకోండి'

'పొండి'

మాధవి ఏడుపు టక్కున మింగేసింది!

'రా! అన్నం తిందాం.' రవి చెల్లెలి చేయి పట్టుకుని లాక్కెళుతూ అక్కడనుంచి పారిపోయాడు.

'పిల్లల్ని వదిలిపెట్టి వెళుతోందిట! బోడి తెలివితేటలు! పనీ పాటా లేకుండా పుస్తకాలు చదివి! వెధవ పుస్తకాలు! అసలు యీ రోజుల్లో పనీ పాటా చేసుకుంటూ లక్షణంగా వుండే ఆడవాళ్ళని మతులు చెడగొట్టి, వెఱ్ఱివేషాలు నేర్పేది యీ పుస్తకాలే! తాగిచెడ్డ కోతి వనమల్లా చెరిచిందని, ఒంటెండా పనిలేని మహాతల్లులు పుబుసుపోక ఏదేదో వ్రాస్తే, వీళ్ళు అది చదివి ఊరుకోకుండా, తలనిండా పైత్యం ఎక్కించుకుని, అసంతృప్తులు రగిలించుకోవటం! ఇప్పుడు యీవిడకి ఏం తక్కువ అని! లక్షణంగా భోజనం, టిఫిన్లు, కాఫీ, పైనుంచి యీ పుస్తకాలు! వారానికో సినిమా! పైనుంచి అల్లికలంటూ, ఆ వైరుబ్యాగులకి అదో ఖర్చు - యీ పెట్టిందంతా

పోయింది! ఏదో చిరాకులో విసుక్కుంటే, యీావిడగారి అభిమానం! సింగినాదంట! పెళ్ళామను ఆ అభిమానం అన్నం పెడుతుంది, సినిమాలు చూపిస్తుంది! పండగకి కొత్తచీరలు కొనిస్తుంది: నెలరోజులు భర్తఅనేవాడు కంటికి కనిపించకుండావుంటే తెలుస్తుంది. పనీపాటా లేకపోతే సరి!'

వివేకానంద వెంటనే కూర్చుని బావమరిదికి ఒక ఉత్తరం వ్రాశాడు.

'పాండురంగానికి,

మీ చెల్లెలు నాతో చెప్పకుండా నీదగ్గరకి వచ్చేసింది. ఈ అవమానం నేను సహించలేను. నాతో చెప్పకుండా వెళ్ళింది కాబట్టి, యిక నా యింటిలో మళ్ళీ అడుగు పెట్టడానికి వీల్లేదు అన్నానని చెప్పు. నేను డైవర్స్‌కి అప్లయి చేస్తున్నాను. నా పిల్లలు, నేను క్షేమం.

ఇట్లు,
వివేకానంద.'

ఆ పుత్తరం వ్రాసి అతను బట్టలు మార్చుకున్నాడు. తల నొప్పిగా వుండటంవల్ల ఆకలి వేయలేదు. రేపు ఆఫీసులో ఇన్‌స్పెక్షన్ వుంది. ఉదయం త్వరగా లేవాలి. అతను అరచేత్తో గడ్డం రాచుకున్నాడు. ఈ వెధవ గడ్డం ఒకటి, ఒక్కరోజు చేసుకోకపోతే ముఖాన్ని బూచాడిలా మారుస్తుంది. వెధవగోల! వెధవ సంత! ఆ ఆఫీసరో క్రాక్! అందరూ అందరే తన ప్రాణానికి. ఒక్కళ్ళయినా సరైనవాళ్ళు దొరకలేదు.

ఈవిడగారు వెళితే యిక్కడ తన జీవితం ఏమీ ఆగిపోదు. పనిమనిషి ఎలాగూ వుంది. భోజనానికి హోటలు వుంది. తనకేం! ఆవిడే గడ్డి తిని, మళ్ళీ ఏడుస్తూ ఉత్తరాలు వ్రాస్తుంది.

వివేకానందకి ఆరాత్రి ఒకటే కలలు!

ఒకపక్క లక్ష్మి ఏడుపు! 'ఏదో పెళ్ళామనుకదా అని, నన్ను అసలు యింటికి రానీయకుండా చేస్తారా! ఇంకెప్పుడూ యిలాటి తప్పు చేయను.'

'నోరు మూసుకుని పో! నా గుమ్మం ఎక్కకు' అంటున్నాడు తను.

'ఏమయ్యా వివేకానందం! మీ భార్యాభర్తల పోట్లాటలు తర్వాత! ముందు ఆ ఫైల్ యిలా యివ్వు, సంతకాలు పెట్టాలి' ఆఫీసరు అరుస్తున్నాడు.

'వస్తున్నా సర్!' ఎంతో వినయంగా అన్నాడు.

'వన్నం చేయమంటారు?' యిదే సందు అని అడుగుతోంది లక్ష్మి.

'నోరు మూసుకుని పో!' తను ఆఫీసర్‌లాగనే అరుస్తున్నాడు.

'ఏమిటయ్యా, వస్తున్నావా లేదా' ఆఫీసర్ గావుకేక.

'వస్తున్నా సర్' మళ్ళీ వినయంగా జవాబు.

'నాన్నా, నాన్నా' పిల్లలు పరుగెత్తుకు వచ్చారు.

'నువ్వేమిటయ్యా! సంసారం అంతా ఆఫీసుకి రప్పించావు! ఏమిటి యీ న్యూసెన్స్ అం?!' ఆఫీసర్ గద్దించాడు.

'మాధవీ! రవీ! మీరు యింటికి పోండి.'

'మేం వెళ్ళం, చాకలేట్లు కొనిస్తేనే వెళ్తాం.'

వాళ్ళ మొండితనానికి ఒళ్ళుమండిపోయింది. గట్టిగా అరిస్తే, ఆఫీసరు తిడతాడేమోనని భయం!

కలతనిద్రతో, నిద్రలోకూడా ఆవేశంతో, ఆగ్రహంతో వుక్కిరిబిక్కిరి అయిన వివేకానంద లేచికూర్చున్నాడు.

తెల్లవారుఝామున మూడుగంటలయింది. రాత్రి భోజనం లేకపోవటంతో తలనొప్పి యింకా ఎక్కువైంది. మళ్ళీ నిద్ర రాలేదు.

అలాగే పడుకున్నాడు.

తెల్లవారింది.

పనిమనిషి వచ్చింది. హోటల్‌కి పంపించి కాఫీ, టిఫిన్ తెప్పించాడు.

'అమ్మగారు నాకు చెప్పకుండా వూరెళ్ళారేంటి? ఎప్పుడు వస్తారు మళ్ళీ.'

'నాకు తెలియదు. చూడు నీకు పాతికరూపాయలు ఎక్కువ ఇస్తాను పిల్లలకి నీళ్ళు, ప్రొద్దుట భోజనం అంతా చూడు' అన్నాడు.

'అట్లాగేనయ్యా, అట్లాగే' పనిమనిషి ఎంతో సంబరంగా అంది. పనిమనిషి ముఖంలో ఆనందం చూసేసరికి, వివేకానందకి గర్వంతో ఛాతీ పైకి వచ్చింది.

'కాని ! డబ్బు పారేస్తే మనుష్యులకేం కొదవ' అనుకున్నాడు.

పనిమనిషి చకచకా పనంతా చేసేసింది.

పిల్లలు స్కూలుకి వెళ్ళిపోయారు.

వివేకానంద హోటల్లో భోజనంచేసి, ఆఫీసుకి వెళ్ళిపోయాడు.

మూడురోజులు గడిచినాయి.

వివేకానందకి ఆఫీసు ఇన్స్పెక్షన్ గొడవలో టైమ్ తెలియడంలేదు. ఆపూటే ఇన్స్పెక్షన్ ముగిసింది.

అతనికి అమ్మయ్య అనిపించింది.

అతను యింటికి వచ్చేసరికి, బావమరిది వచ్చివున్నాడు. అతన్ని చూస్తూనే వివేకానందకి చిరాకు పుట్టుకువచ్చింది.

'ఆ బట్టలేమిటి ? ఆ మాసినగడ్డం ఏమిటి ? కాస్త నీట్‌గా రాకూడదూ !'

ఆయన వివేకానందని చూస్తూనే మొదలెట్టాడు.

'ఇదుగో ఆనందూ! లక్ష్మి నాదగ్గరకి వచ్చిందని వ్రాసేవు - అది రానేలేదు - ఎక్కడికి వెళ్ళింది ? ఏమైందసలు ?'

అసలే నీరసంగా, అలసటగావున్న వివేకానందానికి ఆయన గాభరా చిరాకు పుట్టించింది.

'అనవసరంగా నాటకాలు ఆడకండి. నా దగ్గరేం సాగవు. మీదగ్గరకి రాకపోతే ఎక్కడకి వెళుతుంది ?'

'అదే నాకూ తెలియలేదు. అసలేమైంది.'

'ఏమీ కాలేదు. మీ చెల్లెలుగారికి పనీపాటాలేక, బుఱలో వేపకాయంత వెఱ్ఱిపుట్టింది. మీ దగ్గరకి వస్తున్నానని వ్రాసింది. నా గడప దాటిం తర్వాత, ఏమైనా నా కనవసరం !'

పాండురంగం, వివేకానందం చొక్కా పట్టుకున్నాడు.

'ఏమిట్రా వాగుతున్నావు! పెళ్ళిచేసుకొని, పదిసంవత్సరాలు కాపురంచేసి, నీకేం పట్టలేదా! అయితే, నువ్వే దాన్ని ఏదో చేసివుంటావు. ఏమీ ఎరగని సంగనాచిలా, నాకిలా వుత్తరం వ్రాసివుంటావు.'

అప్పటికే వివేకానంద అతన్ని బలవంతంగా వదిలించుకున్నాడు.

'అనవసరమైన వాగుడు వాగొద్దు. ఇక్కడనుంచి వెళ్ళు.'

'నా చెల్లెలు ఏమైందీ చెప్పు.'

'నాకు తెలియదు అంటే వినవేం.'

'అంత తెలియకుండా ఏం చేస్తున్నావు?'

'ఏమిటండీ వివేకానందంగారూ! ఏమైంది!' పక్కింటాయన వచ్చాడు.

వివేకానందం నోరు తెరవకముందే ఆయనకి ఎదురెళ్ళి పాండురంగం చేతులు తిప్పుతూ అంతా చెప్పేశాడు. పక్కింటాయన, ఆయన వెనకే భార్యా పిల్లలు వచ్చారు. వీళ్ళు రావడంతో ఎదురింటివాళ్ళు వాకిట్లోకి వచ్చి నిలబడి చూస్తున్నారు.

వివేకానందంకి పొడుచుకు చావాలన్నంత అవమానం అనిపించింది.

క్షణంలో, లక్ష్మి ఎక్కడకో వెళ్ళిపోయిందనే వార్త గుప్పుమంది. 'అయ్యో! మాకు తెలియనే తెలియదు.' అంటూ వాళ్ళ బుగ్గలు నొక్కుకున్నారు.

'వీడు మనిషా పశువా అండీ! పిల్ల వెళ్ళిపోయిందంటే నాకు అనవసరం అంటాడు.' పాండురంగం అరుస్తున్నాడు.

'పూరికే మాటలు విసురుకోకండి! అసలు ఏమైంది? ఏమైనా తగాదా పడ్డారా!'

'ఏమంత తగాదా పడలేదు! తనే ఒళ్ళు బలిసి వెళ్ళిపోయింది.'

'అదుగో చూశారా' పాండురంగం తాడు తెంచుకోబోయిన పోట్లగిత్తలా చూశాడు.

'లక్ష్మి అసలు ఎప్పుడు వెళ్ళింది? ఇంట్లో ఎంత డబ్బు తీసుకు వెళ్ళింది!' అనే చర్చలు, ఆరా ప్రారంభమైనాయి!

కట్టుబట్టలతో వెళ్ళింది!

బీరువాలోనుంచి ఒక్క రూపాయికూడా తీసుకువెళ్ళలేదు.

'అంటే - అంటే - ఏ రైలు క్రిందనో పడివుంటుంది.'

పాండురంగం బావురుమన్నాడు.

'ఏమోనండీ! నిన్ననే సికింద్రాబాద్‌లో రైలు క్రిందపడి యువతి దుర్మరణం అనే వార్త వుంది! ఎవరో తెలియలేదట!' పక్కింటావిడ పరుగెత్తికెళ్ళి పేపరు పట్టుకువచ్చింది!

'హాస్పటల్‌కి వెళ్ళి కనుక్కుందాం పదండి! ఎందుకైనా మంచిది, పోలీసు రిపోర్ట్‌కూడా యిస్తే నయం!' పక్కింటాయన పెద్దరికం నెత్తిన వేసుకుని సలహా యిచ్చాడు.

పాండురంగం ఆయనతో వెళ్ళబోతూ ఎర్రబడిన కళ్ళతో అన్నాడు, 'ఒరేయ్! నా చెల్లెలికి ఏమైనా అయిందా - నిన్ను చంపి నీ రక్తం తాగుతాను! జాగ్రత్త' అంటూ ప్రతినచేసి వెళ్ళాడు!

వివేకానంద లోపలికి వచ్చాడు!

అతనికి ఆగ్రహం తగ్గిపోయింది!

పడక్కుర్చీలో పుస్సురంటూ కూర్చున్నాడు.

ఈ ఆఫీసు ఇన్‌స్పెక్షన్ పుణ్యమా అని, మూడురోజులనుంచీ నిద్రాహారాలు లేవు! హోటల్ భోజనం పడక కడుపంతా ఎలాగో ఉంది!

దానిపైన యీ గలాటా!

అతనికి లక్ష్మి పుట్టింటికి వెళ్ళలేదంటే చాలా ఆశ్చర్యంగా వుంది. ఇంకెక్కడికి వెళ్ళి వుంటుంది.

'నాన్నా! అమ్మ ఏమైంది?' ఊహ తెలిసిన పిల్లలు ఏడుపు లంకించుకున్నాడు.

'మీరు ఏడ్చారా తంతాను!' అన్నాడు.

పిల్లలు అక్కడినుండి దొడ్లోకి వెళ్ళి ఏడవసాగారు. పక్కింటావిడ వాళ్ళని తన యింట్లోకి తీసుకువెళ్ళింది. పనిమనిషికి జ్వరం వచ్చిందట! నిన్నటినుంచి రావడంలేదు.

అతని తల బ్రద్దలయిపోతోంది.

అన్నీ సమస్యలే! అడుగడుగునా బాధలే!

సాయంత్రం అయింది.

లక్ష్మి జాడ తెలియలేదు!

అతిథులు వచ్చారు! పరామర్శలు జరిగాయి.

ఏదేదో అంటున్నారు! అతనికి అవి వినే ఓపికకూడ లేదు.

రెండురోజులు గడిచాయి!

వివేకానందం ఆఫీసులో తలెత్తుకోలేక శలవు పెట్టేశాడు.

అతని ఆవేశం తగ్గిపోయింది!

లక్ష్మి ఏమైంది?

అసలు తను ఏమన్నాడని? ఏం అవమానం చేశాడని? విసుక్కున్నదే కన్పించిందికాని, తనకి తెచ్చిన చీరలు, చూపించిన సినిమాలు, చేయించిన నగలు! యివన్నీ!

అవన్నీ తనకి అవసరం లేనట్టు వదిలేసి వెళ్ళిందిగా!

వాటికంటే యింకేం కావాలి!

మరో రెండురోజులు గడిచినాయి!

పాండురంగం ఆఫీసుకు వెళ్ళి, ఆఫీసరుకికూడా చెప్పేశాడు.

అతనికి ఆఫీసులోవున్న మంచిపేరంతా, ఈ రూపేణా మట్టిలో కలిసింది! అందరూ అతన్ని చూపులతో చీల్చేస్తున్నారు! సూటీ పోటీ మాటలతో చంపేస్తున్నారు!

అతను యింట్లో వుండలేకపోతున్నాడు!

బైటకి అసలు వెళ్ళలేకపోతున్నాడు.

ఏం చేశాడు తను ? ఏం అపరాధం చేశాడు ?

భార్యని సరిగ్గా చూడలేదా ?

ఆమాట ఎవరైనా అంటే పళ్ళు రాలగొడతాడు !

పాండురంగం పిల్లల్ని తనవెంట తీసుకువెళ్తానన్నాడు.

'పంపించను' అన్నాడు.

'ఎందుకూ ? వాళ్ళనికూడా మాయం చేయించటానికా ?'

'నా యిష్టం వచ్చినట్టు చేసుకుంటాను ! వాళ్ళు నాపిల్లలు అడగడానికి నువ్వెవరు ?' రెచ్చిపోతూ అన్నాడు.

నువ్వు గోముఖవ్యాఘ్రానివి ! పైకి పెద్దమనిషివి ! తడిగుడ్డతో గొంతులుకోసేరకానివి – అని ప్రపంచానికి తెలియదు !'

'ఇంకో నిముషం నా కళ్ళెదుట వుంటే – నిన్ను చంపుతాను ముందు' వివేకానంద అరిచాడు.

'చంపుతావు, చంపుతావు. నీ ఉద్యోగం వూడగొట్టించి, నిన్ను జైలులో తోయించి, ఆ పిల్లలని తీసుకువెళ్ళకపోతే చూడు' పాండురంగం అంగలేస్తూ వెళ్ళిపోయాడు.

పనిమనిషి రానని కబురు చేసింది.

ఇల్లంతా అడవిలా వుంది !

అతనికి పిచ్చాసుపత్రిలో వున్నట్టుగా వుంది !

పగలంతా అతనికి కోపంతో, ఆవేశంతో గడిచిపోతున్నా, రాత్రిపూట లక్ష్మి గుర్తుకువస్తే ఏడుపు వస్తోంది.

ఏం తప్పుచేశాడు తను ! అతనికి అర్థం కావటంలేదు.

ఇంకా యింకా కోపం వస్తోంది !

మర్నాడు – పక్కింటాయనతో పాండురంగం కబురుచేశాడు. లక్ష్మి యీ ఊళ్ళోనే వుందిట !

లాయరు జయలక్ష్మిగారింట్లో వుందిట !

డైవర్స్ తీసుకోవటానికి సిద్ధంగా వుందిట !

లాయరుగారి యింటికివస్తే, ఆమాట నాతో మాట్లాడి రభస లేకుండా విడాకుల ప్రయత్నం చేసుకోవచ్చుట!

వివేకానందకి మనసు భగ్గుమంది.

'నే నెక్కడికీ రాను! కావాల్సిన కాగితాలు పంపిస్తే సంతకం చేస్తాను.'

తనుకూడా లాయరుని సంప్రదించాడు.

ఆ లాయరు అతనికి మిత్రుడు; అంతా విని, 'నీకేమైనా పిచ్చా?' అన్నాడు.

'నాకు కాదు, ఆవిడకి! నేను సంపాయిస్తుంటే పనీపాటా లేకుండా తిని కూర్చుని, చేసిన పని ఇది!

'మీ రిద్దరూ ఒకసారి మాట్లాడండి!'

'నాకు అవసరంలేదు.'

'ఆవిడ మాట్లాడతానంటే –'

'నాకు అభ్యంతరంలేదు. కానీ నేనెక్కడికీ రాను! ఆవిడే నాదగ్గరికి రావాలి!'

'సరే, మీ యింటికివచ్చే ఏర్పాటు చేస్తాను.'

'సరే!' వివేకానంద వెళ్ళిపోయాడు.

ఆ సాయంత్రం లాయరు వచ్చాడు.

'ఆనందూ! ఆవిడ ఇక్కడికి రాదుట.'

'ఏం?'

'నువ్వు తన గడప ఎక్కవద్దని అన్నగారికి వ్రాసిన ఉత్తరం చూసిందిట.'

ఆనందు కోపం రెట్టింపు అయింది.

'సరే!'

'మా యింటికి అయితే వస్తుందిట! నువ్వుకూడా రా.'

'నేను రాను.'

'మొండిగా మాట్లాడకు. విడాకులు అంటే తమాషా అనుకోకు! నీ జీతంలో ఆవిడకి కొంత యివ్వాలి.'

'అలాగే పారేస్తాను. బిచ్చగాళ్ళకి వేయడంలా ముష్టి.'

'ఆనందూ ! నువ్వింత పరుషంగా మాట్లాడితే ఎలా ?'

'నాబాధ మీకు తెలియదులెండి.'

'నా స్నేహితుడిగా చెబుతున్నాను. నా యీ ఒక్కమాట విను ! సాయంత్రం రా. ఆవిడని పిలిపిస్తాను. ఆవిడకి నువ్వు ఏం తక్కువ చేశావో అడుగు. ఆవిడ మాటల్లోంచి మనం మంచి పాయింట్లను లాక్కుందాం. అది మనకి చాలా ఉపయోగం !'

'అట్లా అయితే వస్తాను.'

'సరిగ్గా సాయంత్రం ఆరుగంటలకి, మర్చిపోకు.'

'మర్చిపోను.'

సరిగ్గా ఆరుగంటలు కొడుతుండగా ఆనందు లాయరుగారి యింటికి వెళ్ళాడు.

లాయరుగారు ఒక్కరే కూర్చుని వున్నాడు.

'కూర్చో ! ఆవిడ వచ్చింది. లోపల గదిలో వుంది, పంపిస్తాను.'

ఆయన లేచి వెళ్ళాడు.

పదినిముషాలయింది.

ఈ పదినిముషాల్లో, ఆనందుకి లక్ష్మి వెళ్ళటం మూలంగా, యింట్లో, బయటా తను పొందిన అవమానాలు అన్నీ గుర్తుకు వచ్చినాయి.

అతని రక్తం వేడెక్కింది. అది లావాలా కుతకుతలాడసాగింది.

అతని శరీరం, మనసు క్రోధపు పొగలూ సెగలూ విరజిమ్ముతున్నాయి.

అతను బ్రద్దలవటానికి సిద్ధంగావున్న అగ్నిపర్వతంలా వున్నాడు.

అతను కుర్చీలో కూర్చోలేనట్టుగా, గదిలో లేచి పచార్లు ప్రారంభించాడు !

చీర రెపరెప వినిపించింది.

పాదాల అలికిడి అయింది.

అతను తిరిగి చూశాడు.

లక్ష్మి గదిలోకి వచ్చి నిలబడింది.

అతను ఆమెకి అభిముఖంగా వచ్చి నిలబడ్డాడు.

లాయరుగారు లక్ష్మిముందు ఆవేశపడవద్దని – ఆగ్రహపడవద్దని, నేర్పుగా ఆమెతో తర్కానికి దిగి, ఆమెచేత వాగించమని, ఎన్నెన్నో పాఠాలు బోధించాడు.

కానీ యీ క్షణంలో లక్ష్మిని చూస్తుంటే, అవేవీ గుర్తురావడంలేదు.

ఆవేశంతో వుప్పొంగిపోతున్న అతని మనస్సు ఒక్కసారి గేట్లు బద్దలు చేసుకుని పొంగిన రిజర్వాయరులా ఛళ్ళున ముందుకు వురికింది.

తను పడిన అవస్థ అంతా గుర్తుకువచ్చింది.

కళ్ళలో నిప్పులు రాలుస్తున్నట్లు చూశాడు.

పళ్ళు బిగపట్టాడు.

అతని కుడిచేతిలోకి అతని ఒంట్లోవున్న శక్తి అంతా వచ్చింది. ఈడ్చి లక్ష్మి చెంపమీద ఎడాపెడా కొట్టాడు. లక్ష్మి తూలినట్టుగా రెండడుగులు పక్కకి వెళ్ళింది. కళ్ళు గిర్రున తిరిగాయి. అక్కడున్న బీరువానిపట్టుకుని ఆపుకుంది.

మరుక్షణంలో దానికి ముఖంచేర్చి ఏడవసాగింది.

ఆ ఏడుపు హృదయ విదారకంగా వుంది.

అతడు దగ్గరికి వెళ్ళాడు.

ఎడంచేత్తో లక్ష్మిజడని గుప్పెటనిండా పట్టుకుని, తల బలవంతంగా వెనక్కి వంచేలా చేశాడు.

మరోసారి కొట్టటానికి చేయి ఎత్తాడు. కానీ లక్ష్మి ముఖం చూసేసరికి అతని చేయిలో శక్తిఅంతా హరించుకుపోయినట్టుగా అయింది.

వారంరోజుల్లో మనిషి యింత చిక్కిపోవడం ఎలా సాధ్యం! చెంపలదగ్గర ఆ నునుపు అంతా ఏమైపోయింది? ఏడుస్తున్న ఆ ముఖంలో అహంలేదు. అభిమానంలేదు. చిన్నపిల్లలా వుంది. లక్ష్మి అతని చేతినుంచి విడిపించుకోవాలని చూడలేదు. విదిలించుకుకోలేదు.

హఠాత్తుగా ఆగ్రహం అంతా మంచుతెరలు విడిపోయినట్టుగా మాయమైంది.

ఆ క్షణంలో అతను ఏంచేస్తున్నాడో అతనికే తెలియలేదు.

లక్ష్మిని అతని చేతులు దగ్గరకు లాక్కున్నాయి! బలంగా గుండెలకి హత్తుకున్నాయి.

అతడేం మాట్టాడలేదు.

కారణం, అతనికి గొంతు దుఃఖంతో పూడుకుపోయింది! అతని కనురెప్పలు నీళ్ళతో బరువెక్కినాయి.

తాను – 'నేనేం తప్పు చేశానని యిలా వెళ్ళిపోయావు!' ఎంతో ప్రయత్నంమీద గాద్గదికంగా అడిగాడు.

లక్ష్మి మాట్లాడలేదు.

అతన్ని కరుచుకుపోయినట్లుగా నిలబడింది.

'మాట్లాడవేం? నేనేం తప్పుచేశాను? నీకేం లోటు చేశాను? జీతం అంతా తెచ్చి నీ చేతిలో పెడుతున్నానే!'

నేనేమన్నా తాగుబోతునా! వ్యభిచారినా! పేకాట ఆడతానా! గుఱ్ఱపు పందేలకి వెళ్తున్నానా? కనీసం సిగరెట్టుకూడా కాల్చనే! మగాడికి ఇంత కంటే యింకేమైనా మంచిలక్షణాలు వున్నాయా?'

లక్ష్మి లేవన్నట్టు తలవూపింది.

'మరి ఎందుకు వెళ్ళావు?'

'నన్ను మీరు పనీపాటా లేదని మాటిమాటికి అంటారు. నేను యింట్లో పనిచేయడంలేదా! ఒక్కక్షణం వూరికే వుంటానా! నేను డబ్బు సంపాదించడం లేదనేగా మీకు అలుసు!'

'నువ్వు ఒట్టి ఇడియట్‌వి.'

'అదిగో, అదే –'

'అంటే నిజంగా యిడియట్‌వనా! నిన్ను నేను అలా భావిస్తే నేనే ఒక పెద్ద ఇడియట్‌ని అవుతాను.'

'మరి మాటిమాటికీ ఎందుకలా అనడం ?'

'నాకు చిరాకుగా వుంటుంది. అఫీసులో ఏవేవో గొడవలు వుంటాయి. వాటితో నా మనసంతా పాడవుతుంది. నేను కాస్త తిట్టగానే నువ్వు ఎందుకు ముఖం మాడ్చుకోవాలి ? నేను నీకు చీరలు కొనడంలేదా ? నగలు చేయించడంలేదా ? నీ పుస్తకాలకి నాకెంత ఖర్చు అవుతోంది చెప్పు ?'

'అదిగో _'

'సరే సరే ! పుస్తకాల మాట ఎత్తను.'

'నగలు, చీరెలుయిస్తే సరిపోతుందా ? భార్యని విలువగా చూడ నవసరంలేదా ?'

'విలువగా చూడటం అంటే యింకేం చేయాలి?'

'మర్యాదగా మాట్లాడాలి.'

'పరాయివాళ్ళతో మాట్లాడినట్టన్నమాట ! అయితే యిక భార్య అంటే వున్న ప్రత్యేక చనువు ఏమిటి ?'

'చనువు అంటే తిట్లా ?'

'అవి తిట్లా !'

'ఆనందూ ! నేను లోపలికి రావచ్చునా ?' లాయరుగారి కేక వినిపించింది. లక్ష్మి మెల్లగా భర్త చేతుల్ని విడిపించుకుంది.

'ఏమైంది ! మీ యిద్దరిమధ్యా అభిప్రాయభేదం ఎందుకు వచ్చిందో కారణం తెలిసిందా ?' ఆయన వచ్చి తన కుర్చీలో కూర్చుంటూ అడిగారు.

'నేను ఈవిడగారిని తిడతానుట ! అసలు పెళ్ళి అవగానే మేము వుద్యోగరీత్యా యిక్కడ విడికాపురం పెట్టుకోవటంతో నా విలువ బొత్తిగా తెలియకుండాపోయింది. కొద్దిరోజులు మా అమ్మా_నాన్నల దగ్గర వుండాల్సింది. మా నాన్న మా అమ్మని తిట్టే తిట్లు వింటే ! ... తిట్టినంత మాత్రాన ప్రేమలేనట్టేనా !'

'అలాటి ప్రేమ నాకు అవసరంలేదు.'

'మా అన్నయ్య యింకో అమ్మాయిని పెట్టుకున్నాడు. ఎప్పుడూ అక్కడే వుంటాడు. కానీ మా వదిన ఏమీ అనదు.'

'అలాంటి మొగుడిని నేను క్షణంకూడా భరించను.'

'మా బావ ఉన్నాడు. గుఱ్ఱపు పందేల్లో ఆడి సర్వస్వం నాశనం చేసుకున్నాడు.'

'అలాంటి భర్తని, మార్చుకోకపోతే, నే నెప్పుడో వదిలేసేదాన్ని.'

'వినండి ఆ మాటలు! తను ఆ రీత్యా ఆడవాళ్ళందరికంటే గొప్పదాన్ని అనుకుంటుందేకానీ, నేను ఆ మగవాళ్ళందరికంటే మంచివాడి నని ఒప్పుకోదు.'

'లాయరుగారూ! ఆ మంచితనం ఒప్పుకుంటాను. కానీ ఆ నోటి దురుసుతనం భరించలేనండీ! నాకు చాలా బాధగా వుంటుంది.'

'మీరిద్దరూ తర్కం ఆపి యిలా కూర్చోండి.'

ఆయన తన ముందున్న కుర్చీలు, చూపించారు.

ఇద్దరూ వాటిల్లో కూర్చున్నారు.

'నేను మీకంటె పెద్దవాడిగా, వృత్తిరీత్యా ప్రపంచం చూసిన అనుభవశాలిగా మీకు రెండుమాటలు చెబుతాను. అవి విన్నతర్వాత, మీరు మంచి చెడులు ఆలోచించుకుని, మీ భవిష్యత్తు నిర్ణయం చేసుకుందురుగాని. మీకు మీ వ్యక్తిత్వాల్లో ఒక అభిప్రాయభేదం వుంది. అదే యింట్లోంచి లక్ష్మి వెళ్ళిపోవటానికి కారణం అయింది.' ఆనంద్ ఏదో చెప్పబోతుంటే ఆయన వారించారు.

'నేను చెప్పేది సాంతం విను! మీ యిద్దరూ వున్నారు. మీరు పెళ్ళి చేసుకున్నారు. పిల్లలు పుట్టారు. మీ సంసారం సుఖంగానే వుంది! మీకు వచ్చిన బాధల్లా, ఒకరిపట్ల ఒకరికి మన్నన లేకపోవటంగదా! ఆనందూ! లక్ష్మి వుంది. ఆమె నీ భార్య! కాని యిదివరకటి తరంలాటి, అంటే మీ అమ్మ తరంలాటి మనిషికాదు! కాస్తోకూస్తో చదువుకుంది. ఇల్లు దిద్దుకునే నేర్పు ఉంది. పిల్లల్ని క్రమశిక్షణతో పెంచే తెలివితేటలు వున్నాయి. ఇంటెడు చాకిరీ చేస్తుంది. భార్యగా తన బాధ్యతలేవో తెలిసినట్టే, భర్త దగ్గరనుంచి తను పొందాల్సిన అనురాగం, అర్హత, అధికారం కూడా ఆమెకి తెలుసు.

మీ అమ్మతరంవాళ్ళు 'మొగుడంటే మహారాజు' అనుకునేవాళ్ళు.

నీ భార్యతరం అలాకాదు. 'మొగుడంటే మొగుడే! దిగివచ్చిన దేవుడేంకాదు' అనుకుంటారు. నువ్వు ఆఫీసునుండి వచ్చేసరికి యింటి పనంతాచేసి, మడత నలగని చీరకట్టుకుని, జుట్టు చెదరనట్టుగా జడ వేసుకుని పూలుపెట్టుకుని, కడిగిన ముత్యంలా నీకోసం ఎదురుచూస్తూ వుంటుందనుకో, ఆఫీసులో విసిగి వేసారిపోయిన నీ కళ్ళకి ఆమె పనిలేనట్టుగా జీవితం సుఖంగా ఎంజాయి చేసినట్టుగా అనిపిస్తుంది. సంసారభారం నా ఒక్కడి భుజాలమీదనే మున్నట్టుగా, నువ్వేదో కష్టపడుతున్నావనే భావనవచ్చి, ఆ చిరాకు రెట్టింపు అనిపిస్తుంది. అప్పుడు మీ చిరాకుచూసి ఆవిడ ఏమను కుంటుంది. ఛీ! యిదేమిటి? ఈ విదిలింపులకోసమా నేను ఈయన రాక కోసం ఎదురు చూసింది అన్నభావం వస్తుంది. నువ్వు ఆవిడకి నగలు, చీరెలు యిస్తున్నానంటున్నావు. అందులో గొప్పతనం ఏమీలేదు. ఆవిడ ఎంతపని చేస్తోంది? నువ్వు ఏ సాయంత్రమో వచ్చి అప్పుడప్పుడు ఏదయినా స్వీట్ కావాలని అంటే, చేసిపెడుతుందా లేదా! ఇకపోతే పుస్తకాలు! నువ్వు వాటికి డబ్బు ఖర్చయిపోతుందని బాధపడకు! నువ్వు ఉదయం వెళ్ళిపోయి, సాయంత్రంగాని రావు. పిల్లలు స్కూలుకి వెళ్ళిపోతారు. ఆవిడకి ఇక కాలక్షేపం ఏముంది? పుస్తకాలేగా! లేకపోతే వైరుబుట్టలో, పూసలబాగ్‌లో అల్లడం! ఆమె క్లబ్‌లకి వెళ్ళదు! హోటళ్ళకి తిరగదు. అలాటి అలవాట్లున్న భార్యల ఖర్చుల ముందు యివి ఖర్చులేకాదు! ఆవిడకి అభిమానం ఎక్కువ! గుర్తించటం నువ్వు నేర్చుకోవాలి, చెప్పానుగా – ఇప్పటి ఆడపిల్లల వ్యక్తిత్వాలేవేరని! నేను మన ఆడపిల్లలని చాలామందిని చూస్తున్నాను. నూటికి 99 మంది తెలివిగల వాళ్ళు. సంసారం చక్కగా చేసుకుంటారు! వాళ్ళసుఖాలని గురించిన తెలివి తేటలుకూడా వాళ్ళకి ఎక్కువే! ఇదివరకువాళ్ళలా స్త్రీ జీవితం అంటే భర్త

పంచనే పడివుండాలి అనే మూఢనమ్మకాలు వాళ్ళకి లేవు. భర్త కాదన్నా బ్రతకగలం అనే ధైర్యం వుంది. ఇప్పటి చదువులు, అవకాశాలు అలాటివి! దానికి బాధపడి ప్రయోజనంలేదు. నువ్వు నీ భార్యచేస్తున్న పనికే పనిమనిషిని పెట్టుకుంటే, ఆ పనిఖరీదు ఎంతో క్షణంలో తెలుస్తుంది. నీభార్యకూడా నీలాటి వ్యక్తిత్వం గలదని గుర్తించడం నేర్చుకో! ఆఫీసులో నువ్వెంత చాకిరీ చేస్తున్నావో యింట్లో ఆమెకూడా అంతపని చేస్తోందని తెలుసుకో! నువ్వు ఆఫీసులో చిరాకుపడితే, ఆవిడ పిల్లలతో, పనిమనిషితో, పాలవాళ్ళతో చికాకులు భరిస్తుంది.

ఆనందు వింటూ కూర్చున్నాడు.

లాయరుగారు, లక్ష్మివైపు తిరిగారు 'లక్ష్మీ! నువ్వుకూడా కొన్ని నేర్చుకోవాలి. మగవాళ్ళకి యిదివరకుకంటే జీవితంలో యిప్పుడు సమస్యలు ఎక్కువైనాయి. ఉదయం లేచినప్పటినుంచి, దేనికోదానికి అతనికి వర్రీ వుంటూనే వుంటుంది. ముఖ్యంగా యీ సిటీజీవితాల్లో మనిషిని ఆదుర్దా అనేది భూతంలా పీక్కుతినేస్తుంది. మీ ఆయన వున్నాడు. అతను ఉదయం లేచినప్పటినుంచి ఆఫీసుకి వెళ్ళటానికి తొందరేకదా! నువ్వు రుచిగా భోజనం తయారుచేసినా, అది ఆనందంగా, తీరుబడిగా ఆరగించే టైమే అతనికి వుండదు. ఆదరాబాదరా ఆ పనేదో త్వరగా ముగిసిపోవాలి అన్నట్లు తింటాడుగానీ దాని రుచి ఏమిటో గమనించే టైమే వుండదు. బస్సు అందుతుందో లేదోననే భయం.

సాయంత్రం అతను తిరిగి వచ్చేసరికి అతనిలోవున్న కాస్తో కూస్తో ఓపిక, ఆనందం అంతా ఆఫీసు పీల్చి పిప్పిచేసేస్తుంది. అలసటలోవున్న మనిషిగా, త్వరగా చిరాకు వస్తుంది. అతను నోటదురుసుగా ఏదయినా అంటే, అప్పటికి నువ్వు వూరుకోవటం వుత్తమం! అతను కాస్త విశ్రాంతిగా వున్నప్పుడు నువ్వు అతన్ని నిలదీస్తే, అతనే నీకు వెంటనే క్షమార్పణ చెబుతాడు. అతన్ని లాలించటం, సేదదీర్చటం నేర్చుకోవాలి నువ్వు. ఈరోజుల్లో అందరికీ జీవితం అంతా సమస్యల మయం. ఆదుర్దా ఆందోళనలతో నిండివుంది.

పరస్పర అవగాహనతో, దీన్ని సాధ్యమైనంత తగ్గించుకుని సుఖంగా, శాంతంగా వుండటం నేర్చుకోవాలి. మీ యిద్దరిమధ్యా అనురాగతోరణం వుండాలి. నువ్వు అతనిదగ్గరనుంచి వచ్చేశావు! వచ్చి ఏం చేస్తావు! ఏదో ఒక ఉద్యోగం చూసుకుంటావు. అంతేగా! ఆ ఉద్యోగం సుఖంగా వుంటుందా! దాంట్లో మాత్రం బాదర బందీలే ఉండ వంటావా. నీ పిల్లల భవిష్యత్తు ఏమిటి – ఇవన్నీ నువ్వు ఆలోచించు కున్నావా? అలాగని, అతనికి ఒదిగి వుండమని నేనడంలేదు! ఎక్కడైనా వుండే సమస్యలు వుంటూనే వుంటాయి. మనకి ఏది లాభమో చూసుకోవాలి ... ఏమంటావు?'

లక్ష్మి నిజమే నన్నట్లు తలవూపింది.

లాయరుగారు యిద్దరివంకా చూశారు.

'ఇప్పుడు చెప్పండి, మీరు డైవర్స్ తీసుకుంటారా?'

'నాకు అవసరంలేదు! ఆవిడకి కావాలంటే నాకేం అభ్యంతరంలేదు' అన్నాడు వివేకానంద.

'నేనేం కావాలని కోరుకోటంలేదు.'

ముక్కు చీదుతూ అంది.

'అయితే నీ భర్త యింటికి వెళ్తావా?'

'రమ్మంటే వెళ్తాను.'

'నేను చచ్చినా రమ్మనమనను! నేనేం ఆవిడని వెళ్ళిపొమ్మని అనలేదే!' వివేకానంద కుర్చీలోంచి లేచాడు.

లక్ష్మి రోషంగా చూసింది.

అతను ఖచ్చితంగా అన్నాడు.

'నేను మళ్ళీ చెబుతున్నాను. నేను రమ్మనమని అడగనే అడగను. ఆవిడే వెళ్ళిపోయింది. నేను, నాయిల్లు, నా పిల్లలు కావాలని అనుకుంటే యింటికి రమ్మనండి.'

'లాయరుగారు, నేను వెళ్తాను. కానీ యికమీంచి పనీ పాటా లేదు అంటే మాత్రం వూరుకోను, అనొద్దని చెప్పండి.'

'బాగుంది. అది నాకు అలవాటయినమాట.'

'అది చాలా దురలవాటు అని చెప్పండి.'

'కావచ్చు! నాకున్నది ఒకే ఒక దురలవాటు.'

లాయరుగారు కల్పించుకున్నారు.

'ఆనందూ! ఏ దురలవాటయినా పనిష్మెంటు వుంటే అదే పోతుంది!'

'నా యీ దురలవాటుకి ఏ పనిష్మెంటో చెప్పండి'

'నువ్వు ఆ మాట అన్నప్పుడల్లా ఆవిడకి ఒక కొత్తచీర కొనివ్వాలి! ఏం లక్ష్మి?'

లక్ష్మి కళ్ళు మెరిసినాయి. 'అవును! ఒట్టిదికాదు. వెంకటగిరి జరీ చీర! అలా అయితే, నేను రాజీపడి యింటికి వెళ్తాను.'

'మైగాడ్! అయితే నా జీతం ఒక్కరోజులో అయిపోతుంది.'

'కొత్తలో కాస్త బాధగా వుంటుంది. తర్వాత, నువ్వే ఆ మాట అనటం మానేస్తావు.' అన్నారాయన.

'దీనికంటె ఉరిశిక్ష నయం.' ఆనంద్ గొణుక్కున్నాడు.

'వెళ్తాను లాయర్‌గారు. ఆయనగారు అలా మాట నిలబెట్టుకోకపోతే, నేను త్వరలోనే మీదగ్గరికి వస్తాను.'

లక్ష్మి లేచింది.

'వెళ్ళిరండి. ఆనందూ! ఇదుగో డైవర్సు తీసుకుంటామని వచ్చిన వాళ్ళకి రాజీ కుదిర్తే యిది నాఫీజు.' లాయరుగారు అంకెవేసి చూపారు. 'స్నేహం స్నేహమే! వృత్తి వృత్తే!' అన్నారు నవ్వుతూ. ఆనందు పర్సు తెరిచి డబ్బు యిచ్చాడు. అతనికి ఆ డబ్బు యిస్తుంటే కోపంవచ్చింది. 'తీరుబడిగా కూర్చుని పనీపాటాలేక—' లక్ష్మివైపు చూసి అనబోయిన మాట నాలిక చివర ఆపేశాడు. వెంకటగిరి జరీచీర కళ్ళముందు మెదిలి చెదిరి పోయింది.